

Ольга Недавня

Сучасні інтернет-ресурси Української греко-католицької церкви як джерела релігієзнавчих досліджень

Проаналізовано сучасні інтернет-ресурси Української греко-католицької церкви з точки зору їхнього використання як джерел для релігієзнавчих досліджень. Виділені й охарактеризовані у контексті поставленої мети певні групи цих ресурсів. Виявлені особливості всецерковних, тематичних та регіональних сайтів УГКЦ. Підкреслена їхня важливість для вивчення розвитку цієї Церкви.

Ключові слова: Українська греко-католицька церква, інтернет-ресурси, сайти, джерела, релігієзнавчі дослідження

Церковно-релігійний фактор ніколи не сходив з впливових позицій на арені історії, як би це комусь не хотілось та не марилось. Його вплив міг бути прямим чи опосередкованим (коли він діяв більше через умонтування в культурно-цивілізаційну матрицю народів). Не є винятком як українська історія, так і українське сьогодення, у якому актуальність досліджень релігієзнавців тільки зростає. Останніми роками серед різноманітних джерел, за якими науковці можуть вивчати діяльність Церков та релігійних організацій, на перше місце вийшли інтернет-джерела. По суті, окрім наочних польових спостережень, зі зрозумілих причин нині вкрай ускладнених для релігієзнавців поза межами їх проживання й роботи, інших джерел (як от паперових періодичних видань Церков) залишилося обмаль, а книжкові видання стали менш доступні з тих само фінансових причин. Утім, зараз в інтернеті можна знайти левову частку всього, що було надруковано раніше, й більшість Церков розміщують на своїх інтернет-ресурсах як історичні, так і сучасні документи й матеріали. Це стосується, зокрема, й Української греко-католицької церкви (УГКЦ), за що дослідники дуже їй вдячні. Тож аналіз цього величезного джерельного масиву, що збільшується великими темпами, є дуже актуальним.

Це і стало **метою** даної статті: окреслити коло інтернет-ресурсів УГКЦ, систематизувати їх для потреб релігієзнавчого вивчення, виявити їхні особливості та тенденції розбудови.

Безперечно, наші колеги-релігієзнавці, світські та церковні дослідники приділяли й приділяють увагу інтернет-ресурсам Церков, зокрема й УГКЦ, як джерелам для своєї роботи, однак поки вони не були в центрі спеціального інтересу в їхніх окремих джерелознавчих працях. Ми намагались поповнити цю лауну у своїх статтях (наприклад: [1, с. 138–143]), розширюючи ареал відповідного зацікавлення від суто церковних інтернет-ресурсів до присутності представників Церков у світських ЗМІ та масових обговорень проблем релігійно-духовного розвитку у соціальних мережах. Однак масив власних інтернет-ресурсів УГКЦ на сьогоднішній день так розрісся, що потребує окремого аналізу.

Цей масив складає на початок 2020 р. понад дві сотні сайтів і блогів (офіційний сайт УГКЦ подає число 213 [2], натомість каталог церковних вебресурсів сайту “Релігійно-інформаційна служба України” – 231 [3]), а також сотні сторінок тих чи інших структур Церкви в соціальних мережах (кількість цих сторінки підрахувати важко, оскільки досі ніде не представлений їхній повний список, і вони можуть додаватися в інтернет-мережу мало не щодня).

Серед усіх інтернет-ресурсів УГКЦ виокремлюємо:

- Загальноцерковні сайти: офіційний сайт УГКЦ, її інформаційний ресурс, “Собор УГКЦ” (матеріали Патріарших та Єпархіальних/Екзархальних соборів) та Інформаційний сайт глави УГКЦ, а також “Інтерактивна карта Української греко-католицької церкви” (сайт знаходження осередків та ключової інформації про них). Ми спостерігали розвиток загальних ресурсів цієї Церкви, починаючи з їхнього виникнення, й маємо констатувати, що вони в цілому йдуть в ногу з часом, як технічно, так і своїм наповненням. Все, що хвилює Церкву, чим вона живе, які бачить перспективи – представлено в документах і матеріалах, в текстовій та візуальній формі. Зрозуміло, кожен день прибуває багато контенту, що його весь аж ніяк не охопити на сайтах. Але в цілому перед читачами і глядачами присутня багата панорама буття Церкви. Єдине, що нам видається все ж таки передчасним і сумнівно доцільним, так це ліквідація зворотнього зв’язку у вигляді можливості задати питання священнику чи прокоментувати той чи інший розділ. Розуміємо, що подібні форми бувають засмічені спамом, все ж це питання модераторів, адже досі не всі віруючі є учасниками популярних соціальних мереж, де можна відповідно розпитувати і коментувати, а існуючі в соцмережах офіційні сторінки Церкви, її Глави та структурних підрозділів так само доводиться модерувати. Це зауваження стосується й інших інтернет-ресурсів Церкви, де також немає форм зворотного зв’язку.

- Сайти окремих її структурних підрозділів (архієпархій і єпархій, екзархатів та деканатів, парафій та місій, комісій та центрів, фондів та бюро, а також різних адресних служб та душпастирств). Ці інтернет-ресурси розвиваються останніми роками особливо бурхливо, зростає їхня кількість та асортимент їхнього меню. Хоча не всі вони мають статус офіційних і часом доволі аматорські (це можуть бути як сайти, так і блоги), особливо парафіяльні, недооцінювати навіть найменші з останніх не варто. Адже всі ці інтернет-ресурси є дуже важливі, знову-таки, як для дослідників, так і для самої Церкви (її керівництва та членів), позаяк саме в них присутня різноманітна палітра тематичних напрямків у яких працює Церква, місцевих особливостей та ініціатив, новацій та тенденцій. Аналізуючи ці сайти, що представляють осередки УГКЦ в різних регіонах України, можна спостерігати їхню локальну специфіку та її поступ, а також і вплив на загальноцерковні процеси (особливо це стосується інтернет-ресурсів церковних одиниць в Україні поза західним її регіоном).

- Сайти осередків УГКЦ поза Україною (архієпархій, єпархій, окремих парафій і храмів та ін.): з їхнього змісту видно оригінальні риси закордонних згромаджень Церкви, тамтешні проблеми й досягнення. Останніми роками греко-католицька діаспора, поповнена сучасними трудовими мігрантами, має свої виклики, що корелюють з тими, які постають перед членами родин українців, що опиняються, часто надовго,

в різних державах. УГКЦ за кордоном зіткнулася з іншим контингентом тривалих переселенців, вже не таким, який сформував тамтешні осередки, і наслідки цього також можна побачити на церковних інтернет-ресурсах різних країн.

- Сайти чернецтва (чинів та згромаджень). Зауважимо, що як на офіційному сайті УГКЦ в рубриці “Інформаційні ресурси Церкви”, так і в інтернет-каталозі сайтів Церков та релігійних організацій “Релігійно-інформаційної служби України” чомусь не міститься повного переліку відповідних інтернет-ресурсів. Утім, прискіпливі дослідники легко знаходять їх самостійно, і можуть вивчати оригінальні особливості розвитку кожної чернечої спільноти, а таких особливостей дуже багато, що відбивається й на великому різноманітті структури й змісту їхніх сайтів.

- Сайти навчальних закладів, від семінарій (в Україні та в діаспорі) до Українського католицького університету і його окремих кафедр та закордонних інститутів Церкви, від братств і товариств до тематичних шкіл, а також дистанційних програм. На цих сайтах можна спостерігати не лише змістовне наповнення навчального процесу та поточні новини навчальних закладів, але й розвиток останніх в динаміці, в людях та подіях. Шкода лише, що досі чомусь, знову-таки, ані на офіційному сайті УГКЦ в рубриці “Інформаційні ресурси” Церкви, ані в інтернет-каталозі сайтів Церков та релігійних організацій “Релігійно-інформаційної служби України” не представлені інтернет-сторінки дитячих садочків та середніх шкіл, які діють під егідою та за підтримки УГКЦ, а вони є не менш важливі як для дослідників, так, власне, і для самої Церкви, представляючи стратегічну ділянку виховання й навчання майбутнього УГКЦ, і вносячи свій вклад у спрямування її майбуття.

- Сайти наукових інституцій, у тому числі інститутів, що діють при УКУ та закордоном – справжні скарбниці для релігієзнавців, адже на таких інтернет-ресурсах представлені тематичні напрямки, над якими працювали, працюють і планують працювати теологи й науковці УГКЦ, що дозволяє не лише вивчати відповідний доробок Церкви, але й окреслювати можливі ділянки співпраці церковних та світських дослідників. А тому хотілося б, щоб ці сайти розбудовували і наповнювали ще активніше.

- Сайти ЗМІ та видавництва, включно з інформаційними та медіа-ресурсами, сайтами інтернет-телебачення та телестудій, радійними сайтами та електронними версіями журналів і газет, різними інтернет-порталами і проектами тощо. Має Церква і свій сайт вебконференцій. Всі ці інтернет-ресурси на сьогоднішній день відображають життя УГКЦ куди ширше, ніж це робили паперові видання, а можливість у багатьох випадках зворотнього онлайн зв'язку робить їх ще ціннішими. Сучасні технічні засоби, використовувані на цих сайтах, дозволяють стежити за подіями в Церкві онлайн, а також детально вивчати їх пізніше.

- Сайти благодійних організацій: від Карітасу та Мальтійської служби допомоги до тематичних фондів і служб для різних адресних категорій потребуючих (пенсійний фонд та паломницька служба, допомога дітям вулиці й проблемним вагітним тощо). На цих сайтах можна спостерігати як виписані пріоритетні напрямки роботи різних організацій, так і конкретику їх практичної діяльності.

- Сайти різноманітних церковних та прицерковних спільнот і організацій, товариств і братств, на яких можна вивчати велике різноманіття соціальної, просвітницької

та іншої роботи Церкви, що здійснюється часто за ініціативою мирян на місцях. Це сайти різних професійних, молодіжних, дитячих, жіночих і чоловічих організацій, різних рухів та груп, об'єднаних спільною метою: служінням і студіюванням, поглибленням свого життя у вірі, матримоніальними та рекреаційними інтересами. Ці інтернет-ресурси рясно містять неформальну творчість учасників організацій перерахованих напрямків, знайомлячи з їх оригінальними напрацюваннями і здобутками.

• Сайти окремих проєктів Церкви, персональні сайти тощо, які також доповнюють загальну картину представлення життя УГКЦ.

Відзначимо, що останніми роками багато перерахованих структурних одиниць УГКЦ мають свої представництва в популярних соціальних мережах, де більш чи менш активно демонструють і обговорюють той контент, який міститься на їхніх сайтах, також виникають все нові теми, дискусії та пропозиції. Більше того, греко-католики – як активні інтернет-користувачі (від єпископів до священників), так і миряни – акумулюють на своїх персональних сторінках у соцмережах корисну й цікаву інформацію, обговорення, ініціюють створення груп інтерактивного спілкування, що стають майданчиками живого розвитку Церкви, її традицій та новацій [4, с. 82–87]. І такі форми оприсутнення роботи Церкви є нині чи не найперспективнішими, адже в соцмережі, на відміну від власне церковних сайтів, заходить значно більше відвідувачів. Це дає релігієзнавцям ще більше можливостей для досліджень.

Отже, в інтернет-ресурсах УГКЦ як у дзеркалі можна побачити її структуру та напрямки діяльності, здобутки і проблеми, що досить зручно, особливо для релігієзнавців дослідників-початківців. Всі охочі можуть легко переконатися, що інтернет-джерела цієї Церкви розбудовані вже достатньо для того, аби без ускладнень здійснювати дослідження розвитку УГКЦ. Пам'ятаємо, однак, про необхідність верифікувати написані та відзняті матеріали на польових спостереженнях за реальним життям парафій, за тим, як віра та конфесійна ідентичність членів Церкви виявляється у повсякденному житті й поза церковною огорожею, як на практиці корелює з їхньою моральністю, громадянською активністю, патріотизмом і культурно-цивілізаційним вибором.

1. Недавня О. В. Інтернет як засіб пізнання релігійних феноменів у контексті релігійно-духовних процесів в Україні та Європі // Україна – Ватикан: зб. наук. пр. Галич; Івано-Франківськ; Київ, 2011. Вип. IV: Державно-церковні відносини в контексті досвіду об'єднаної Європи / за заг. ред. О. Береговського (гол. ред.), к.і.н. С. Побуцького, д.філос.н. С. Кияка, В. Дідуха та ін. С. 138–143.

2. Інтернет-ресурси Української Греко-Католицької Церкви // Українська Греко-Католицька Церква. URL: http://ugcc.ua/official/ugcc-today/%D0%86nternetresursi_ukrainskoi_grekokatolitskoi_tserkvi_70056.html (дата звернення – 01.01.2020).

3. Українська Греко-Католицька Церква // Релігійний Веб-каталог. Релігійно-інформаційна служба України. URL: https://risu.org.ua/ua/index/resources/webcatalog/ugcc_web-catalog (дата звернення – 01.01.2020).

4. Недавня О. В. Новітні форми інституалізації діяльності українських католиків: у поєднанні реалу й віртуалу // Релігійна свобода. 2013. № 17–18. С. 82–87.